

HOAY Yhteysopettajaseminaari 2016

**Opettajan juridinen vastuu uusien
toimintaympäristöjen näkökulmasta**

Erkki Mustonen

Johtava lakimies, VT, KM

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Sähköiset yo-kokeet

1. Kuka vastaa mahdollisista sähköisten yo-kokeiden ongelmista? Esim. laitteiden toimivuudesta? Tai sähköisten vastausten mahdollisesta katoamisesta?

Sähköiset yo-kokeet

- Vastuu laitteista on koulutuksen järjestäjällä ja sen edustajalla eli rehtorilla
- Laitteiden ylläpito ja virittäminen koetta varten voidaan järjestää monin tavoin
 - Koulutuksen järjestäjä voi palkata IT-asiantuntijoita hoitamaan asiaa tai jos koulu on pieni ja kirjoittajia vain muutama, niin myös opettajalle voidaan maksaa korvaus tuosta työstä
- Vastausten katoamiselle voi olla montakin vastuullista riippuen siitä, mikä on katoamisen aiheuttanut
 - YTL
 - Koulutuksen järjestäjä
 - Opettaja? (jos vaikka kaataa juomaa muistitikun päälle...)
- Tapauskohtaisesti asia määritellään ja ratkaistaan
- Kun opettaja menettelee annettujen ohjeiden mukaan, niin asia on hänen osaltaan kunnossa

Sähköiset yt-kokeet

2. Mitkä asiat ovat aineenopettajan vastuulla? Ja mitkä työnantajan?

Sähköiset yt-kokeet

- Opettajan vastuulla on hoitaa hänelle osoitetut tehtävät annettujen ohjeiden mukaisesti
- Muusta vastaa koulutuksen järjestäjä

Sähköiset yo-kokeet

3. Kuka vastaa aineenopettajien kouluttamisesta sähköisiin yo-kokeisiin? Tähän mennessä koulutusta on ollut vähän.

Sähköiset yo-kokeet

- **Pääasiallinen koulutusvastuu on työnantajalla**
- Osin myös valtiolla, koska sähköinen YO-kirjoitus on uusi asia
- Ongelmana on, että vaikka koulutusta on tarjolla ja se on maksutonta, niin matkat ja sijaiset maksavat
 - Tämän vuoksi koulutuksen järjestäjät eivät riittävästi lähetä opettajia täydennyskoulutukseen
- Toisaalta valtiovalta katsoo täyttäneensä oman osuutensa, kun ilmaista koulutusta on saatavilla

Sähköiset yo-kokeet

- OAJ on vahvasti vaikuttanut täydennyskoulutuksen tilanteen parantamiseksi. OAJ:n aloitteesta on OKM asettanut opettajankoulutusfoorumi-työryhmän, joka jätti muistionsa ministerille 13.10.2016
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/osaaminenjakoulutus/eruskouluuudistus/opettajankoulutusfoorumi/liitteet/OK-esite-fi-13102016.pdf>
- Toteutuessaan työryhmän esitykset tulevat merkittävästi parantamaan tilannetta. Tällä hetkellä tulee opettajien tuoda esiin kouluttautumistarpeitaan ja vaatia työnantajalta täydennyskoulutusta. Kiireellisemmin niissä aineissa, joissa digitalisointi on ensinmäisenä edessä. OAJ pitää asiaa esillä valtakunnallisesti, mutta asian pitäminen esillä myös alueellisesti ja paikallisesti on yhtä tärkeää

Vastuukysymyksiä

1. Vastuu yhdistyvien koulujen osalta, kun oppilaat vaihtavat koulurakennusta kesken päivän?

Vastuukysymyksiä

2. Kenen velvollisuuksiin kuuluu oppilaiden saattaminen?

Vastuukysymyksiä

3. Opettajan vastuu ”koko kaupunki oppimisympäristönä” periaatteessa, esimerkiksi kaupunkiympäristössä tapahtuvassa kulttuurisuunnistuksessa?

Vastuukysymyksiä

4. Vastuukysymykset yhdistyneissä kouluissa, joissa oppilaat liikkuvat rakennuksesta toiseen valvomatta?

Turvallinen koulu

- Perusopetuslaki

29 §

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Vastaavasti LL 21 § ja AKL 28 §

Kuka vastaa ja mistä

Koulutuksen järjestäjä:

- Koulutuksen voimavaroista ja laadusta
- Työtilojen ja -ympäristön turvallisuudesta
- Turvallisesta opiskeluympäristöstä

Rehtori:

- Johtamansa yksikön toiminnan järjestelyistä
- Tilojen ja välineistön asianmukaisesta kunnosta

Opettaja:

- Opetuksen käytännön järjestelyistä
- Hänelle määrätyistä tehtävistä

Mikä ohjaa opettajan työtä?

- Lainsäädäntö
- Opetussuunnitelma
- Vuosisuunnitelma
- Työjärjestys
- Esimiesten ohjeet ja määräykset
- Opettajan ratkaisut opetuksen järjestämisessä

Vastuun pääsääntöjä

- Oppilas on koko koulupäivän ajan koulun toiminnassa koulun vastuulla
- Opettajan vastuuta ei voi siirtää, vaikka tehtäviä voisikin
- Oppilaan oma harkintakyky
- Jos jotakin sattuu, vastuullisia haetaan ensin opettajista ja rehtorista
- Oikeudessa ratkaisee näyttö

Koulun toimintaa on:

- Vuosisuunnitelman mukainen opetus
- Siirtymiset opetuspaikoille
- Välitunnit ja muut tauot
- Retket ja muu koulun järjestämä koulun ulkopuolinen toiminta
- Jälki-istunnot
- Kyyditystä odottavan oppilaan ohjattu toiminta
- Koulun kerhotoiminta

Koulun toimintaa ei ole:

- Koulu- ja kotimatkat
- Hammashoitolakäynnit
- Iltadiskot, viikonloppu- tai loma-ajan vietto yhdessä
- Abiristeilyt
- Aamu- tai iltapäivätoiminta, ellei vuosisuunnitelmassa
- Rahankeruu retkiin, ks. OAJ:n jäsensivut

Jäsensivut

VIRKA- JA
TYÖSUHDE

TYÖSUOJELU JA
-HYVINVOINTI

OPETTAJAN TYÖ

OAJ
KOULUTTAA

YHDISTYKSET JA
YHDISTYSTOIMINTA

Muutamia faktoja oikeudenkäynneistä

- Vanhemmat haluavat yleensä vahingonkorvauksia, eivät niinkään opettajan tuomitsemista
- Vastuun arvioinnissa keskeinen asia on **valvonta tai sen laiminlyönti**
- Opettajan ja rehtorin toimintaa arvioidaan
- Vakavat vahingot aina poliisin ja syyteharkinnan kautta tuomioistuimeen
- Työturvallisuuden laiminlyönnistä aiheutunut vahinko aina tuomioistuimeen

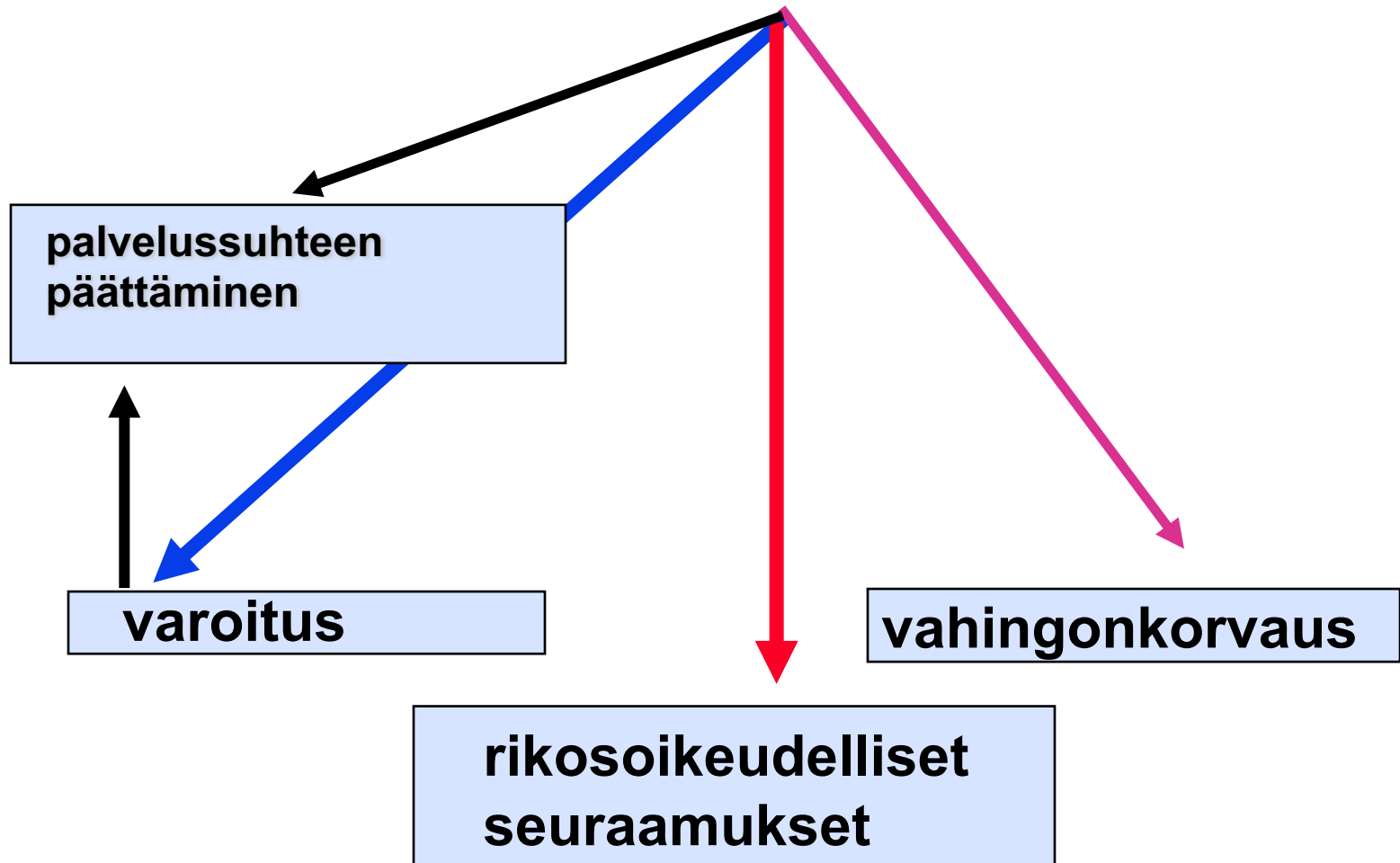
Oikeudenkäynnit ja niiden merkitys

- Vastuu ja sen rajat määräytyvät konkreettisesti oikeuskäytännössä
- Pedagogiset ratkaisut eivät riitä toiminnan perusteluiksi, jos vahinko tapahtuu
- Tuomioistuinten tuomiot ovat totta, vaikka olisimme eri mieltä niiden oikeellisuudesta

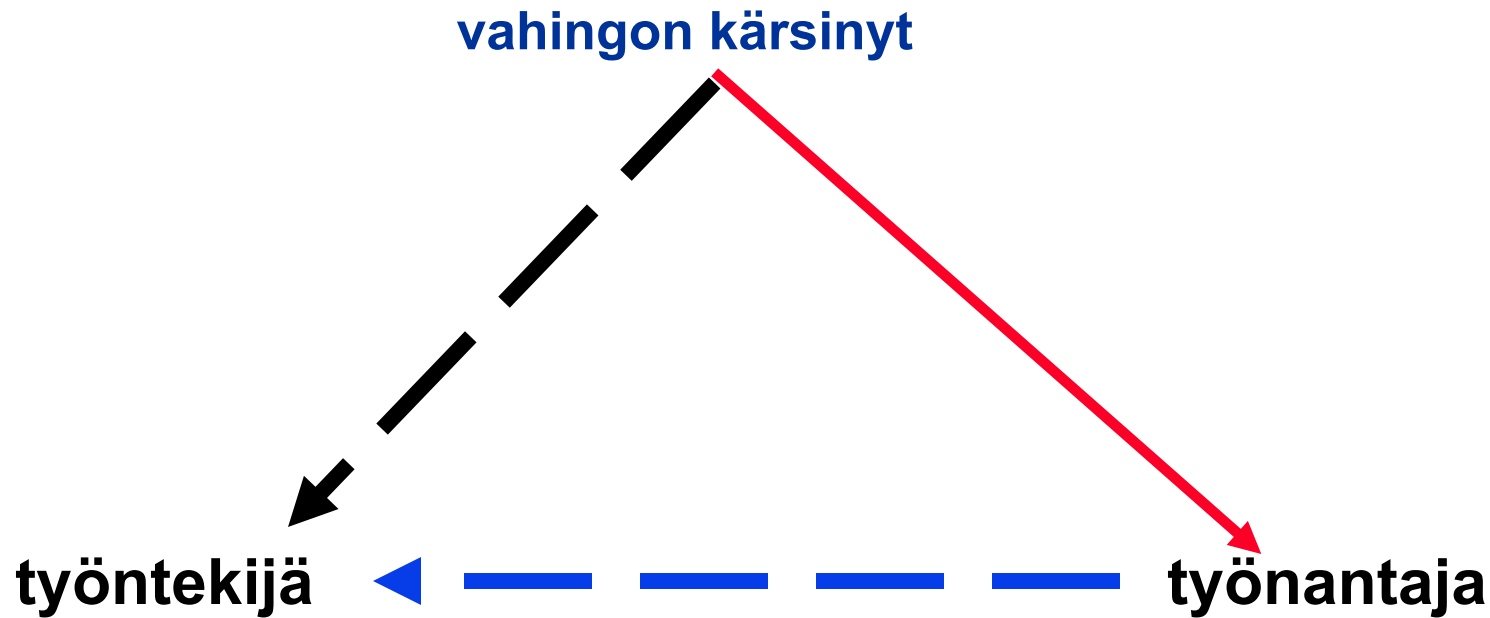
Ohjeita vastuulliseen toimintatapaan

- Turvallisuuutta koskevia ohjeita noudatetaan
- Kaikki ovat valppaina oppimisympäristön puutteellisuuden havaitsemiseksi
- Havaituista puutteista kirjallinen ilmoitus
- Toiminnan keskeyttäminen tarvittaessa
- Rehtori vastuussa järjestelyistä, hänelle tieto poikkeusolosuhteista
- Ota selvää oppilaista ja heidän erityispiirteistään
- Läheltä piti -tilanne: analysoi ja ota jatkossa huomioon
- Riskien tunnistaminen ja minimointi
- Tavoite: Riskit hallinnassa, turvallinen oppimisympäristö

Seuraamukset

Vahingonkorvausvastuun kanavoituminen

- jos tahallinen teko - täysi korvaus
- jos törkeä tuottamus - osittaiskorvaus
- jos lievä tuottamus - ei korvausta

Oikeustapaus

- Tapaturma, jossa oppilas menetti toisen silmän
- Noin 20 oppilasta oli jatkanut edellisellä välitunnilla aloittamaansa leikkiä
- Välituntivalvontavuorossa ollut opettaja ei ollut lopettanut tuntiaan niin ajoissa, että olisi ehtinyt ulos valvontatehtäväänsä ja kieltämään oppilaita jatkamasta vaarallista leikkiä
- Kaupunki tuomittiin maksamaan vahingonkorvauksia
- Opettajan tuottamus lievää
- Hovioikeus ja Korkein oikeus: ei muutosta

Onnettomuus liikuntatunnilla

- Opettaja jakoi 8. luokkalaisten liikuntaryhmän siten, että osa meni luistelemaan ja osa pulkkamäkeen
- Opettaja vei luistelijat jäälle ja antoi toisen ryhmän aloittaa omatoimisesti mäenlaskun pulkkamäessä
- Opettaja oli suusanallisesti varoittanut mäen lopussa olevasta notkosta
- Samaan aikaan kun opettaja oli merkitsemässä laskurataa, yksi oppilaista loukkasi vakavasti selkänsä lennettyään pulkan kyydistä notkon pohjalla

Syytteet:

Opettaja

- Virkavelvollisuuden rikkominen
 - Puutteellinen ohjeistus ja valvonta sekä muut toimet vahingon estämiseksi
- Vammantuottamus
 - Huolimattomuudellaan aiheuttanut ruumiinvamman, jota ei voida pitää vähäisenä

Rehtori

- Virkavelvollisuuden rikkominen
 - Ei ole huolehtinut oppilaalle turvallisesta opiskeluympäristöstä
 - Vaarojen arvioinnin laiminlyönti
- Vammantuottamus
 - Huolimattomuudellaan aiheuttanut ruumiinvamman, jota ei voida pitää vähäisenä

Vahingonkorvausvaatimukset:

Yhteisvastuullisesti kunta, opettaja ja rehtori

- Pysyvä haitta 28 000 €
- Tilapäinen haitta 7 000 €
- Pysyvä kosmeettinen haitta 4 500 €
- Lääkärintodistukset ja lääkkeet 426,98 €
- Huoltajan ansionmenetyks 3 212,76 euroa
- Oikeudenkäyntikulut
 - Oikeusturvavakuutus?

Hyvinkään käräjäoikeuden tuomio

26.9.2013 nro R 12/1098

- Opettajan syytteet hylättiin
 - Valtio velvoitettiin maksamaan opettajan oikeudenkäyntikuluja 8 336,96 €
- Rehtori tuomittiin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta ja vammantuottamuksesta 20 päiväsakkoon (á 34 € yht. 680 €)
 - Laiminlyönyt tiedottaa vaaralliseksi tiedetystä mäenlaskupaikasta uudelle liikunnanopettajalle (mm. onnettomuus v. 2005)
- Vahingonkorvausvaatimukset käsiteltiin erikseen

Itä-Suomen hovioikeuden tuomio

15.5.2014, 14/119969

- Opettajan syytteet hylättiin
 - Valtio velvoitettiin maksamaan opettajan oikeudenkäyntikuluja käräjäoikeudessa 8 336,06 € ja hovioikeudessa 5 810,24 €
- Rehtorin osalta Hyvinkään käräjäoikeuden tuomio jäi lainvoimaiseksi

Vastuukysymyksiä

5. Koulukuljetukset ja opettajan vastuu?

Oikeustapaus

- Oppilas menetti näön toisesta silmästään toisen oppilaan heittämän kepin osuessa siihen
- Vahinko tapahtui kyyditysoppilaalle ennen koulun alkua koulun pihalla
- Alioikeus katsoi, että kunta oli laiminlyönyt kyyditysoppilaiden aamuvalvonnan ja että valvonta olisi voinut estää vahingon
- Kunta vahingonkorvausvelvollinen

Jatkoa

- Hovioikeus katsoi, että kunnalla oli velvollisuus järjestää kyyditysoppilaiden valvonta, mutta ei valvonnan järjestämisvelvollisuutta ennen koulun alkua
- Hovioikeuden mukaan ei näytetty, että olosuhteet koulun pihalla olisivat olleet vaaralliset
- Harkinnassa otettiin huomioon, että odotusaika n. 15 minuuttia
- → Hovioikeus katsoi jääneen näyttämättä, että tapaturma olisi seurausta kunnan laiminlyönnistä
- Korkein oikeus ei muuttanut tuomiota äänestyksen jälkeen

Tiedon kuljettava kotiin häirinnästä (perusopetus)

- **Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa** tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle

Koulumatkalla:

- ei toimivaltaa määrätä rangaistuksia, eivätkä järjestyssäännöt ole voimassa
- Suositeltavaa, että huoltajat ratkovat tapahtuneen
- Koulun henkilökunta voi tukea huoltajia tarjoamalla esimerkiksi psykologin tai kuraattorin osaamista tueksi asian kokonaisvaltaiseen selvittämiseen, jos koulu arvioi sen tarpeelliseksi

Retket ja leirikoulut

6. Voidaanko jättää yksittäinen lukiolainen tai peruskoululainen pois opintoretkeltä esimerkiksi oletettavan häiriökäyttäytymisen perustella?

Retket ja leirikoulut

7. Jos näin toimitaan, rikotaanko oppilaan oikeutta yhdenvertaisuuteen?

Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu leirikouluasiassa, dnro 3263/4/10

- Apulaisoikeusasiamiehelle tehty kantelu: voiko koulu päättää, että perusopetuksen oppilas ei saa osallistua leirikoulumatkalle ennakoitujen kurinpito-ongelmien vuoksi
- Rehtori tehnyt päätöksen odotettavissa olevien kurinpito-ongelmien ja niiden aiheuttaman turvallisuusriskin vuoksi
- Ilmoitettu päätöksestä huoltajille kaksi viikkoa ennen leirikoulua pihataloissa
- Oppilaalle järjestetty muuta ohjelmaa ja opetusta leirikoulun ajaksi

Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu leirikouluasiassa, dnro 3263/4/10

- Oppilashuollon- ja avustajapalvelut tulee järjestää myös koulun ulkopuolella tapahtuvan opetuksen aikana
- Leirikoulun turvallisuudesta vastaavan tulee voida varmistua siitä, että pystyy opettamaan ja turvallisesti ohjaamaan mukana olevia oppilaita
- Oppilaan kurinpidossa ei voida käyttää muita kuin perusopetuslaissa tarkoitettuja kurinpitokeinoja
- Kieltoa osallistua leirikouluun ei voi käyttää rangaistuksena

Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu leirikouluasiassa, dnro 3263/4/10

- Tapa ilmoittaa päätöksestä ei ole ollut sopiva menettelytapa, kyseessä salassa pidettävä oppilashuoltoasia
- Menettelystä olisi tullut sopia huoltajien kanssa hyvissä ajoin etukäteen
- Ongelmallista se, onko ylipäätään mahdollista evätä osallistumisoikeus vedoten mahdollisiin käyttöshäiriöihin. Tällaista varotoimenpidettä ei ole määritelty perusopetuslaissa
- Rehtorin menettely ei ole ollut perusopetuslain mukainen

Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu dnro 3826/4/05

- Tapauksessa opettaja oli jättänyt oppilaan pois koulun urheilujoukkueesta, kun oppilas oli edellisenä päivänä työntänyt toisen oppilaan seinää vasten
- Oppilas oli lisäksi joutunut tunnin jälki-istuntoon tapahtuman seurauksena
- Rehtori perusteli toimintaa koulun velvollisuudella taata kaikkien oppilaiden turvallisuus. Tähän ei ollut oikeusasiamiehen mukaan perusteita
- Koulun salibandyjoukkueesta poisjättämistä oli käytetty koulussa lainvastaisesti kurinpito- tai ojentamiskeinoja

Toisen opettajan luokasta huolehtiminen (OTO)

- Kangasalan paikallisyhdistys on tehnyt kieltäytymisestä kollektiivipäätöksen
 - hoidetaan vain äkilliset poissaolotapaukset OTO:na siihen saakka kun sijainen saadaan hankittua)
- KT haastanut Kangasalan paikallisyhdistyksen työtuomioistuimeen lainvastaisesta työtaistelutoimenpiteestä
- Myös OAJ ja JUKO haastettu valvontavelvollisuuden rikkomisesta
- Perusteet kanteen kiistämiselle
 - Kyseessä ei ole virkaehtosopimuksen vastainen työtaistelutoimenpide
 - Kyseessä oikeasuhtainen ja oikeutettu vastatoimi työnantajan laitonta sijaiskieltopäätöstä vastaan tai
 - Kyseessä laillinen järjestöllinen toimenpide- saarto, jossa yhdistys on kehottanut tekemään vain omaan virkaan kuuluvat virkatehtävät
- Tuomio valmistunee marraskuun 2016 aikana

Tuomioistuin- ja hakemusmaksut

- Monet hallintotuomioistuimissa käsiteltävät asiat muuttuivat maksullisiksi 1.1.2016

Maksullisia ovat mm:

- virkavaalivalitukset
- virkasuhteen päättämiseen liittyvät valitukset (koeaikapurku, virkasuhteen irtisanominen tai purkaminen)
- lomauttaminen
- viran osa-aikaistaminen
- virantoimitusvelvollisuuden muuttaminen ja virkasiirto
- virasta pidättäminen
- perusteettoman määräaikaisuuden/ketjutuksen johdosta jätetty korvaushakemus

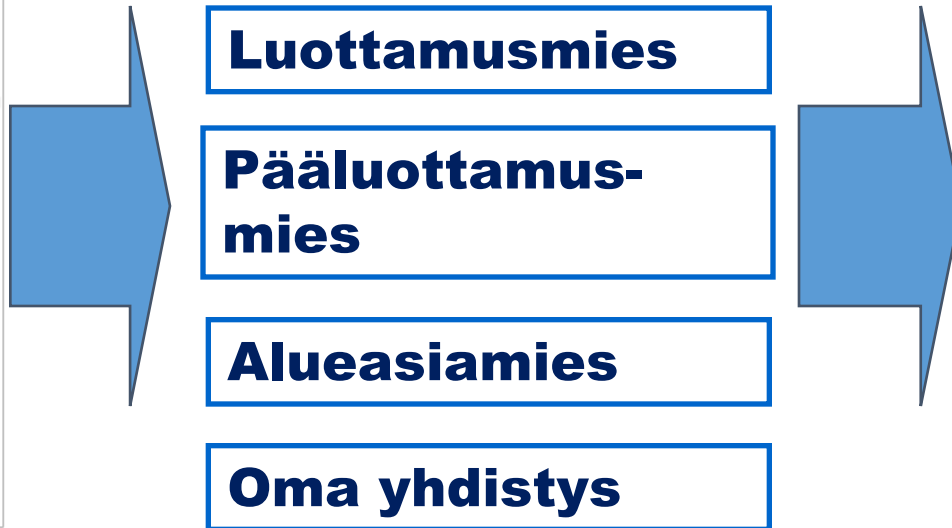
Tuomioistuin- ja hakemusmaksut

- Hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu on 250 euroa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa 500 euroa
 - Maksuvelvollinen on asian vireille panija tai häneen sijaansa tullut
 - Oikeudenkäyntimaksua ei kuitenkaan peritä, mikäli muutoksenhakutuomioistuin muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi
 - OAJ:n oikeusturvavakuutuksesta voidaan maksaa tuomioistuinmaksuja, jos liitto muuten puoltaa vakuutuksen käyttämistä tapaukseen
 - Oikaisuvaatimusprosessi on edelleen ilmaista
-

Mistä apua?

Jäsen

OAJ:n toimisto

Mitä OAJ:n ammatillinen oikeusturvavakuutus korvaa?

Omat ja vastapuolen asianajo- ja oikeudenkäyntikulut

- Työ- ja virkasuhteeseen liittyvissä riita- ja rikosasioissa (tuottamukselliset rikossyytteet)

Ei korvaa, jos

- Vakuutetulle vähäinen merkitys
- Virallisen syyttäjän syyte koskee tahallista tekoa (mm. pahoinpitelyrikokset) tai törkeää huolimattomuutta

Korvaukset ja omavastuu

- Korvauksen enimmäismäärä 7 000 euroa
- Jos käyttää OAJ:n ohjaamana ulkopuolista lakimiestä, korvausmäärä 13 000 euroa
- Omavastuu oikeudenkäyntikuluista on
- 15 %, jos OAJ:n juristien ohjaamana, muuten 20 %
- Kuitenkin vähintään 200 euroa
- Vakuutuksen käyttäminen edellyttää aina liiton puoltoa
- www.turva.fi/oaj

Jos tarvitse oikeusturvaa – toimi näin!

- Ota ensimmäiseksi yhteys OAJ:n lakimiehiin
- OAJ:n lakimiehet selvittävät, hoidetaanko juttu järjestön juristien voimin vai annetaanko asia ulkopuolisen asianajajan ajettavaksi
- Tarpeen vaatiessa OAJ:n lakimiehet opastavat asianajajan valitsemisessa

**Koulutuksen
kohtalo ratkaistaan
kuntavaaleissa.**

OAJ

lue lisää: oaj.fi

Suomella ei ole varaa hölmistyä.